

Волинський національний університет імені Лесі Українки
Юридичний факультет

**АКТУАЛЬНІ
ПИТАННЯ РЕФОРМУВАННЯ
ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ**

Збірник матеріалів
XVIII Міжнародної науково-практичної конференції
м. Луцьк, 04-05 червня 2021 р.

Луцьк
«Завжди Поруч»
2021

УДК34(082)(477)
ББК 67.99(4Укр)я431
А 43

**Рекомендовано вченою радою Волинського національного університету
імені Лесі Українки
(протокол № 6 від 27.05.2021 р.)**

Редакційна колегія:

Цьось А. В. – доктор наук з фізичного виховання та спорту, професор, ректор Волинського національного університету імені Лесі Українки – голова редакційної колегії; *Засєкіна Л. В.* – доктор психологічних наук, професор, проректор з науково-педагогічної роботи та міжнародної співпраці – заступник голови редакційної колегії; *Демчук А. М.* – кандидат юридичних наук, доцент, декан юридичного факультету – заступник голови редакційної колегії; *Яцишин М. М.* – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри теорії та історії держави і права; *Духневич А. В.* – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри цивільно-правових дисциплін; *Фідря Ю. О.* – кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри кримінального права і процесу; *Шевчак М. Л.* – доктор юридичних наук, професор кафедри кримінального права і процесу; *Кравчук В. М.* – доктор юридичних наук, доцент, заступник декана юридичного факультету; *Зарадюк З. В.* – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри кримінального права і процесу; *Джурак Л. М.* – відповідальний секретар редакційної колегії.

Рецензенти: *Кваша О. О.*

доктор юридичних наук, професор, провідний науковий співробітник відділу проблем кримінального права, кримінології та судоустрою інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України

Яворська О. С.

доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри інтелектуальної власності, інформаційного та корпоративного права Львівського національного університету імені Івана Франка

А 43 Актуальні питання реформування правової системи: зб. матеріалів XVIII Міжнар. наук.-практ. конф., Луцьк, 04-05 червня 2021 р. / Уклад. Джурак Л. М. – Луцьк: «Завжди Поруч», 2021. – 170 с.

ISBN 978-617-95136-0-2

У збірнику розглядаються питання реформування правової системи, які обговорювалися на Міжнародній науково-практичній конференції, яка проходила 04-06 червня 2021 р. Репрезентовано новітні погляди науковців та практиків на державу і право в умовах їх становлення, сучасного стану та перспектив розвитку. Досліджено актуальні філософсько-правові та теоретико-юридичні проблеми державотворення, правотворення, праворозуміння та правореалізації як в цілому, так і різного галузевого спрямування, з метою їх оптимізації та створення наукових засад для подальшого якісного перетворення.

Для науковців, аспірантів, студентів і всіх, хто цікавиться проблемами правової системи.

**УДК34(082)(477)
ББК 67.99(4Укр)я431**

ISBN 978-617-95136-0-2

© Джурак Л. М. (укладання), 2021
© Волинський національний
університет імені Лесі Українки, 2021

інституцій Великобританії. До поля зору СФО потрапляють тільки серйозні злочини, які мають велике суспільне значення.

Література

1. Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_101
2. Про запобігання корупції: Закон України №1700-VII від 14 жовтня 2014р.//Відомості Верховної ради України. 2014 № 49. ст.1. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>
3. Про Національне антикорупційне бюро України: Закон України № 1698-VII від 14 жовтня 2014 р. // Відомості Верховної Ради України. 2014. № 47. Ст. 1. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698-18#Text>.

Bylytsia I. Legal status of the National Anti-Corruption Bureau of Ukraine as the main one in the fight against corruption crime. *The European integration geopolitical vector of international relations of the Ukrainian state has necessitated the creation of a strong and independent system of anti-corruption bodies. The key role in which is played by the National Anti-Corruption Bureau of Ukraine.*

Keywords: *corruption, anticorruption body, National Anti-corruption Bureau of Ukraine.*

ЗАОЧНЕ ПРОВАДЖЕННЯ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ

Г. П. Власова

У тезах висвітлено основні теоретичні аспекти існування інституту заочного провадження в кримінальному судочинстві України. Проаналізований даний кримінальний процесуальний інститут з позиції практичної складової.

Ключові слова: *кримінальний процес, заочне провадження, процесуальна форма, провадження, права.*

Прийняття та набрання законної сили Кримінальним процесуальним кодексом України 2012 року (надалі – КПК України) стало значним кроком в розвитку вітчизняного кримінального судочинства. Однак новий кримінальний процесуальний закон України повністю не вирішив завдань, які покладені на кримінальне провадження, що обумовило необхідність внесення до нього змін, зокрема, щодо здійснення кримінального провадження у випадку ухилення підозрюваного (обвинуваченого) від прибуття до органів досудового розслідування або суду.

В правозастосовній діяльності досить часто мають місце випадки, коли завдання кримінального провадження, які визначені в ст. 2 КПК України не виконуються з огляду на ухилення особи від прибуття до органів досудового розслідування або суду, що унеможливує її притягнення до кримінальної відповідальності та, як наслідок, порушення засад кримінального судочинства щодо невідворотності кримінального покарання, верховенства права, рівності перед законом і судом та інших [2, с. 678].

Такий підхід законодавця мав ряд суттєвих недоліків. Зокрема, здійснення заочного кримінального провадження могло бути розпочато лише щодо особи, яка вже набула процесуального статусу підозрюваного або обвинуваченого, тобто якщо особі вже повідомлено про підозру у вчиненні кримінального правопорушення або щодо якої передано обвинувальний акт до суду. З даного приводу слід акцентувати увагу на наступній прогалині процесуального закону: в умовах ухилення особи від прибуття до органів досудового розслідування виключається можливість набуття нею названого процесуального статусу в порядку ст.ст. 276-278 КПК України, а отже і реалізація правових приписів стосовно заочного кримінального провадження.

Згідно з редакцією ч. 2 ст. 523-1 КПК України рішення про здійснення заочного кримінального провадження приймається слідчим за погодженням з прокурором чи прокурором під час досудового розслідування або судом під час судового провадження. З аналізу наведеної норми кримінального процесуального закону України вбачається, що на стадії досудового розслідування має місце порушення однієї з ключових засад кримінального судочинства – змагальності, оскільки рішення про ініціювання досліджуваної процесуальної форми здійснення кримінального провадження приймається однією зі сторін кримінального провадження – обвинуваченням, що

ставити сторони кримінального процесу в нерівне процесуальне становище, а також надає певні привілеї обвинуваченню, порівняно зі стороною захисту [1].

Беручи до уваги наведене вище, ми вважаємо, що доцільно було би надати право прийняття рішення про здійснення заочного кримінального провадження на стадії досудового розслідування слідчому судді, особливо з огляду на те, що до його повноважень віднесено здійснення судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб у кримінальному провадженні. Наведений підхід заслуговує на увагу ще й тому, що в доктрині кримінального процесуального права заочне кримінальне судочинство критикується вченими через можливі порушення принципів кримінального судочинства, приписів кримінального процесуального закону тощо. У певній мірі позиції науковців заслуговують на увагу, адже застосування відповідної процесуальної форми здійснення кримінального провадження призводить до обмеження тих чи інших процесуальних прав підозрюваного (обвинуваченого). Хоча з даного приводу вірніше вести мову про відмову таких суб'єктів від участі у кримінальному судочинстві, а відповідно і від повноцінної реалізації своїх процесуальних прав. Також слід акцентувати увагу на тому, що редакція ч. 1 ст. 523-1 КПК України передбачала, що рішення про здійснення заочного кримінального провадження приймається за умови, що його здійснення визнано можливим за відсутності підозрюваного (обвинуваченого). Тобто законодавець надавав слідчому та прокурору значні дискреційні повноваження (можливість розсуду) стосовно ініціювання здійснення заочного кримінального провадження, що, на нашу думку, є недопустимим. Таким чином, ми вважаємо, що вирішення питання про застосування заочного кримінального провадження слідчим суддею сприяло би підвищенню гарантій забезпечення належного рівня захисту прав, свобод та законних інтересів сторони захисту при застосуванні даної процесуальної форми кримінального провадження [1].

Однак варто відзначити і позитивні аспекти розглянутої редакції КПК України, зокрема: 1) здійснення заочного кримінального провадження щодо всіх злочинів, які встановлено законом України про кримінальну відповідальність; 2) право підозрюваного (обвинуваченого) на подання письмових пояснень з засвідченим у встановленому порядку підписом; 3) скасування рішення суду ухваленого за результатами здійснення заочного кримінального провадження та розгляд кримінального провадження у загальному порядку.

Не відповідає меті та завданням заочного кримінального провадження підхід законодавця до встановлення переліку злочинів при вчиненні яких може застосовуватися спеціальне кримінальне провадження (ч. 2 ст. 297-1 КПК України). Аналіз приписів КПК України свідчить, що відповідна процесуальна форма кримінального провадження стосується тільки окремих злочинів проти основ національної безпеки України, проти громадської безпеки, проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку, службових злочинів. Тобто поза межами застосування спеціального кримінального провадження залишається значна кількість кримінальних правопорушень, що є істотним недоліком кримінального процесуального закону України.

Істотним недоліком КПК України є неможливість скасування рішення суду, яке прийнято за результатами здійснення спеціального судового провадження, навіть за умови, що відповідна особа має можливість довести поважність причин неприбуття на виклик. Крім того, кримінальний процесуальний закон України передбачає, що право на апеляційне оскарження може бути реалізовано виключно за умови, коли особа доведе, що строк на апеляційне оскарження відповідного рішення суду першої інстанції нею пропущено з поважних причин, передбачених ст. 138 КПК України. На нашу думку, такий підхід суттєво порушує процесуальне та конституційне право особи на апеляційне оскарження рішення суду, а тому необхідно передбачити, що суб'єкт має право подати апеляційну скаргу на рішення суду, прийняте за результатом здійснення спеціального судового провадження, протягом 30 днів з моменту отримання належним чином засвідченої копії відповідного процесуального документу [3, с. 204].

Таким чином, запровадження у кримінальному судочинстві України процесуального інституту заочного кримінального провадження є необхідним для виконання завдань, які покладені на кримінальне провадження. Однак численні намагання закріпити на законодавчому рівні відповідну процесуальну форму кримінального провадження не мали успіху. Назване зумовлює потребу у проведенні подальших доктринальних досліджень інституту заочного кримінального провадження з метою вдосконалення норм КПК України та забезпечення ефективного застосування даного кримінального процесуального інституту у вітчизняному судочинстві.

Література

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: науково-практичний коментар / С. В. Ківалов, С. М. Міщенко, В. Ю. Захарченко. Харків: Одиссей. 2013. 1104 с.

2. Кримінальний процес / За ред. В. Я. Тація, Ю. М. Грошевого, О. В. Капліної, О. Г. Шило. Харків: Право. 2013. 824 с

3. Маленко О. В. Теоретичні основи застосування інституту заочного провадження у кримінальному судочинстві України // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: «Юриспруденція». 2016. № 23. С. 202-207.

Vlasova G. Correspondence proceedings in the criminal process of Ukraine. *The theses cover the main theoretical aspects of the existence of the institution of correspondence proceedings in the criminal justice of Ukraine. This criminal procedural institute is analyzed from the standpoint of the practical component.*

Keywords: *criminal proceedings, correspondence proceedings, procedural form, proceedings, rights.*

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ПРОБАЦІЇ ДО НЕПОВНОЛІТНІХ

А. П. Гусак, С. Х. Стаднюк

Стаття присвячена дослідженню деяких особливостей застосування пробації щодо неповнолітніх з метою досягнення їхнього виправлення та запобігання рецидиву. Автор звертає увагу, що соціально-виховні функції має здійснювати не тільки персонал відділу соціально-виховної та психологічної роботи, а і весь персонал спеціальної виховної установи.

Ключові слова: *пробація; служба пробації; неповнолітні засуджені; центри пробації.*

В Україні виховання неповнолітніх завжди було пріоритетним. Підрозділи Кримінально-виконавчої інспекції здійснювали нагляд за дітьми-правопорушниками, до яких були застосовані заходи, не пов'язані з позбавленням волі. Серед кадрів виконавчої служби був соціальний персонал, який проводив виховні та розважальні заходи для неповнолітніх.

Закон України «Про пробацію» визначає особливості застосування пробації щодо неповнолітніх правопорушників при підготовці досудового звіту та реалізації нагляду. З цього приводу суддям в Україні відповідним листом Судової палати у кримінальних справах було проведено роз'яснення суті їх функцій та повноважень.

Досудова доповідь згідно зі статтею 12 Закону України «Про пробацію», складається разом з представниками служби у справах дітей, з врахуванням даних одержаних від регіонального представництва уповноваженого підрозділу органів Національної поліції України.

Крім того, вищезазначені органи, при здійсненні покладених на них Законом України «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей» (від 24.01.1995 року № 20/95-ВР), Типовими положеннями про службу у справах дітей (затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 30.08.2007 року № 1068) та Законом про пробацію повноважень, збирають інформацію, що характеризує неповнолітнього, його поведінку в буденному житті, як до вчинення кримінального правопорушення, так і після; оточення, в якому він росте, навчається, коло осіб, з якими він спілкується, та т.п., яку підсумовують та подають суду у формі досудової доповіді [5].

Пробаційні програми щодо справ неповнолітніх здійснюють органи соціальної політики. У здійсненні нагляду за засудженими та соціально-виховної роботи з ними приймають участь волонтери пробації.

Пробаційна робота з неповнолітніми цілеспрямована на забезпечення їх нормального фізичного і психічного розвитку, а також попередження агресивної поведінки, мотивування позитивних змін особистості та покращання соціальних стосунків. Неповнолітній обвинувачений разом з батьками або іншими законними представниками викликається до органу пробації.

Досудова доповідь щодо неповнолітньої особи, яка притягається до кримінальної відповідальності, має містити: дані про вплив криминогенних факторів на поведінку неповнолітнього; рекомендації щодо заходів, спрямованих на мінімізацію ризику вчинення повторних кримінальних правопорушень [6].

Крім того, надзвичайно необхідне створення підходящого соціального оточення, саме тому виховна робота з неповнолітніми може проводитися із залученням батьків, а у разі неможливості –